

Nieuwe rechtsvorm is niet nodig voor 'publieke' bedrijven

» Hetti Willemse

In de discussie over een aparte rechtsvorm voor organisaties als ziekenhuizen, onderwijsinstellingen en woningcorporaties wordt er op zijn Nederlands met een gezocht naar iets nieuws. Niet nodig. Er zijn in Nederland voldoende rechtsvormen. De discussie moet zich toespitsen op de vraag hoe de overheid private organisaties die bij wet- of regelgeving vastgelegde publieke taken uitvoeren moet sturen en toetsen. Dat moet voldoende gewaarborgd zijn.

Joan Leemhuis, voorzitter van de Nederlandse Vereniging van Ziekenhuizen, zegt in het FD van 16 april: 'Mijn leden zitten niet te wachten op een nieuwe rechtspersoon. Een nieuwe rechtsvorm betekent nieuwe verkokering, regelgeving en wetgeving met daarbij de welbekende extra bureaucratie.' Doekle Terpstra, voorzitter van de HBO-raad, stelt in hetzelfde artikel dat het de verkeerde oplossing is voor een reëel probleem. Hij doelt op het probleem dat het onduidelijk is wie de baas is over dergelijke organisaties en stelt dat een uniforme rechtsvorm geen recht doet aan de verschillen tussen ziekenhuizen en woningcorporaties.

De politiek moet duidelijk zijn in de eisen die zij stelt aan alle organisaties die openbare taken uitvoeren. Ik bedoel daarmee activiteiten die door de landelijke, provinciale of lokale democratisch gekozen organen zijn benoemd als activiteiten die beschikbaar moeten zijn voor alle burgers. Het gaat bijvoorbeeld om verzekeraars die de basisziektekostenverzekering uitvoeren, of om Schiphol, dat de Luchtvaartwet uitvoert, of om onderwijsorganisaties die de Onderwijswet uitvoeren, of waterleiding- en elektriciteitsbedrijven.

Het gaat om de volgende vragen. Hoe is de raad van commissarissen of het toezicht en het bestuur samengesteld? Hoe is het voordrachtsrecht vanuit verschillende geledingen geregeld? Dit is nu vaak beperkt tot een voordrachtsrecht voor de or, maar je zou ook gebruikers en overheid eenzelfde recht kunnen geven, vanzelfsprekend zonder last of ruggespraak. Zijn de participatie en zeggingsmacht van huurders, verzekerden, gebruikers, afnemers of reizigers wettelijk geregeld en hoe? Waarover hebben zij instemmings- of adviesrecht?

Je zou nog verder kunnen gaan

en net als bij universiteiten en academische ziekenhuizen het uiteindelijke benoemingsrecht van een lid van de raad van toezicht of commissarissen aan de minister of aan een lokale bestuurder kunnen laten. Die weegt de voorgedragen persoon op zijn capaciteiten, achtergrond én aan de behoefte aan deze persoon voor de organisatie.

Of waarom niet aan eindverantwoordelijke bestuurders of directeuren, net als in het bankwezen de Nederlandsche Bank doet, een persoonlijke 'ticket' vanwege de overheid geven om hun beroep van bestuurder van een ziektekostenverzekeraar of onderwijsinstelling

Discussie moet gaan over sturing en toetsing instellingen

uit te oefenen? Je kunt al naar gelang de schaal waarop de organisatie werkt of het domein van bevoegdheid van het overheidsniveau de 'ticket' door het geëigende overheidsniveau laten afgeven.

Dit systeem in het bankwezen functioneert al lang omdat een betrouwbaar geldverkeer een levenskwestie is voor het functioneren van een staat én zijn burgers. In die zin ben ik het van harte eens met Doekle Terpstra dat een nieuwe rechtsvorm niet nodig is. De discussie weg- of afstoppen mist echter de verwarring die nu onder burgers leeft over hun vertrouwde organisaties, waarmee ze zich verbonden voelen.

Een discussie over publieke 'sturing' op private organisaties die openbare taken uitoefenen is dus des te harder wenselijk en noodzakelijk. Het biedt de maatschappelijke organisaties kansen als ze met suggesties komen om 'hun' bestuursvorm zo in te richten dat in ieder geval hun publieke activiteiten weer een rechtstreekse binding krijgen met 'hun' doelgroep en 'hun' politiek gekozen orgaan. Daar wordt iedereen beter van.